

Tyagaraya – kompositörshelgon som skrev andlig musik för alla

Den sydindiska komponisten Tyagaraja är älskad för sin starkt känslomässiga musik. Men också för att melodierna inte är skrivna på sanskrit utan telugu, ett språk som betydligt fler behärskar. Varje år firas den älskade tonsättarens dödsdag under högtidliga former.

Bilder från Tyagaraja Aradhana, firandet av Tyagaraja i staden Tiruvaiyuru i Tamil Nadu, i januari 2006. Hämtade från indiske journalisten Samanth Subramanians bloggsida på webben.

I den sömniga provinsstaden Tiruvaiyuru i det frodiga Kaverideltat i den sydindiska delstaten Tamil Nadu högtidligt hålls i mitten av januari varje år den stora komponisten **Tyagarajas** dödsdag. Då vidtar en hektisk aktivitet i staden. Framför ett tempel beläget invid flodstranden uppföres en stor byggnad med tak av palmblad, och ett stort podium byggs för de många musiker och sångare som oavbrutet under tre dygn kommer att försöka spela och sjunga sig igenom kompositörens samlade verk.

Det anses vara en stor ära för en sydindisk musiker att få vara med, och man försöker ge plats åt så många som möjligt. Därtill uppförs bodar som erbjuder mat och dryck och allehanda nöjen för alla de människor som samlas i Tiruvaiyuru under de dagar festivalen håller på.

Faktum är att det pågår så mycket cyckel och kommersiella aktiviteter runt omkring att det kan vara svårt att i virrvarret finna fram till den musikfestival som trots allt är orsaken till det omfattande spektaklet. Kanske kommer Indiens president, eller någon annan högt uppsatt regeringsföreträdare och håller ett invigningstal. Det statliga TV-bolaget Doordarshan finns på plats hela tiden och sänder hela evenemanget live till hela Indien via satellit.

Levde asketiskt liv

Men varför fira en kompositörs dödsdag, och vem var egentligen Tyagaraja?

Tyagaraja föddes 1767 och avled efter ett långt och produktivt liv 1847. Han var okänd utanför en ganska begränsad krets i Tiruvaiyuru, och han levde ett asketiskt liv som *bhakta*, en hindu som tillber sin utvalda gudom på ett personligt och emotionellt sätt, det vill säga han lovprisade nästan uteslutande guden Rama i sina sånger. Det är sånger fyllda av längtan ef-

ter förening med Gud, skrivna på ett folkspråk, telugu, vilket gjorde att många kunde förstå texterna.

Eftersom klassisk musik i Sydindien låg i händerna på Indiens skriftlärda klass, brahminerna, skrevs annars i regel religiösa sånger på sanskrit, ett utdött konstspråk som få indier behärskade.

På grund av den starka känslomässiga kraft som Tyagarajas sånger uttrycker, liksom det faktum att de är skrivna på telugu – ett språk som i likhet med italienska är sällsynt lämpat för att sjunga – har Tyagarajas sånger attraherat många människor. Därtill kommer att melodierna är på samma gång förfinade, enkla och insmickrande, och de har alltid ett lätt igenkännbart tema, ungefär såsom är fallet med Mozarts musik.

Uppnå enhet med Gud

Tyagarajas mål i livet var att bli förenad med guden Rama, alltså det man inom hinduismen menar med ”frälsning”. Det innebär att målet är att dö och uppgå i den gudomliga helhet som varje människa är en liten åtskild del av, så att man inte återföds fler gånger. Med andra ord en befrielse från det eviga återfödandets kretslopp, som vanligtvis anses vara människans öde.

Några få dagar före sin död berättade Tyagaraja för sina lärjungar att han på en bestämd dag och vid en bestämd tidpunkt skulle komma att dö och uppnå ”*samadhi*”, det vill säga han skulle uppnå sitt mål att förenas med Gud och undslippa återfödelse. Enligt legenden satte han sig ner och sjöng en sång till Ramas lov, varefter han drog sin sista suck. Lärjungarna sade sig ha sett hur hans själ lösgjorde sig från kroppen och flög upp emot himmelen.

Tyagaraja är därför inte en person som vi kan finna en direkt motsvarighet till i västvärlden. Han var inte bara en melodiernas mästare som Mozart, eller en som

likt **Beethoven** uttryckte sina konstnärliga ideal i trots mot de mäktiga i samhället, utan Tyagaraja var också ett helgon. Just därför att hans död var långt betydelsefullare än hans liv – han tillhör en av de få historiskt kända personer som anses ha uppnått hinduismens uttalade mål, befrielse från återfödelse – firar man hans dödsdag mycket mer än hans födelsedag.

Den första moderna indiern?

Då Tyagaraja levde var han rätt okänd, och hans ryktbarhet började växa först sedan en indisk medelklass så småningom började växa fram i de delar av Indien som styrdes av den brittiska koloniala administrationen. Den amerikanske musikanthropologen **William Jackson** menar därför att Tyagarajas status som den störste och mest älskade kompositören i Sydindien hänger samman med den sydindiska medelklassens framväxt och historia.

Det är denna klass, som bland otaliga andra historiska företeelser långt mera berömda på 1800-talet, som valt Tyagaraja till ikon och förebild. Ja, en nutida indisk musikskribent har till och med kallat honom för ”den förste moderna indiern”.

Det moderna med Tyagaraja tycks ligga i att den moderna hinduiska medelklassen i honom ser en reflektion av deras egen moderna form av hinduism. Tyagaraja är ju en ”demokratisk” diktare och kompositör. Han skrev inte sina sånger för furstar och andra makthavare utan för var och en som delade hans religion. Därmed lämpar han sig som en samlande gestalt för nationen, i alla fall för den del som bekänner sig till hinduismen.

Till detta kommer att guden Rama var en gud som inkarnerades som en jordisk konung i Ayodhya, något som passar väl in i den tilltagande hindufundamentalismen i Indien (enligt vars ideologi Rama är

VÄND!

FORTS.

idealet för den ”gode fursten”, det vill säga en rättfärdig hinduisk kung.

Dessutom är innehållet i Tyagarajas sånger extremt världsfrånvända och andliga, varigenom han är ett gott exempel på ideal som den indiska statsbärande medelklassen anser vara ’typiskt’ indiska, att indier är sprituella och andligt starka.

Det är detta ideal som Indiens president **Shankar Dayal Sharma** uttryckte i sitt högtidstal med anledning av 150-årsjubileet av Tyagarajas död 1997:

”Hans kompositioner bekräftar att det finns en större realitet än materiella behov och önskningsar, och att vårt samhälle har en mäktig inneboende reservoar av moralisk styrka som det kan dra nytta av i traumatiska och kaotiska tider.”

En ytterligare faktor som spelar in är att Tyagarajas musik helt enkelt är bra, fängslande och medryckande. Bland folk som uppskattar klassisk västerländsk musik finns det många som utan problem kan förstå och värdesätta Tyagarajas musik. Kan man njuta av Mozart och Beethoven kan man också – om musiken framförs av en god sångare eller musiker – rätt snabbt höra att Tyagaraja är en mycket duktig kompositör, även om hans tonspråk är något annorlunda än det västerländska.

Speglar inte sin samtid

Det är påfallande att de många våldsamma händelser som Tyagaraja måste ha upplevt i sin samtid inte återspeglas över huvud taget i sångerna. Under hans levnadstid rådde krig, hungersnöd och andra katastrofer, vilka medförde att befolkningsantalet sjönk drastiskt i Tamil Nadu. Men nästan alla hans sånger handlar om Rama och den längtan om Tyagaraja hyste om förening med Gud.

För många moderna indier framstår han därför som en ståndaktig asket som vänt den timliga tillvaron ryggen. Just genom att ignorera historiens gång och människors handlingar i historien visar han att de traditionella hinduiska värderingarna är de viktigaste.

Vad Tyagaraja själv skulle ansett om den tolkning man i dagens Indien gör av hans liv och verk vet vi naturligtvis inte, men han skulle förmodligen ha blivit tämligen förvånad.

Flertalet sånger handlar alltså om kärleken till Rama i dess många variationer: Längtan, besvikelse och förtvivlan över att Rama inte visar sig för honom, lovprisning av Ramas många kvaliteter, ja kort sagt alla facetter av andlig kärlek.

Man känner i dag till cirka 700 sånger av Tyagaraja. Han vandrade omkring som en helig man och tiggde mat, ledsagad av sina lärjungar, och när inspirationen grep tag i honom stannade han upp och sjöng en

ny sång med text och musik improviserat på platsen. Han skrev aldrig ner sina kompositioner utan det gjorde lärjungarna, och han upprepade sällan sina sånger. Av det kan man sluta sig till att det är bara en mindre del av hans sångskatt som överlevt till våra dagar.

Musik väg till frälsning

En del av sångerna handlar om hans kärlek till musiken. I flera sångtexter förklaras det att gudarna gläder sig åt musik, och att musik är en viktig väg till frälsning. Texten till sången Raga sudharasa låter i översättning såsom följer:

*Drick den nektar som heter raga
(en musikskala, övers anm.)
och gläd dig, o mitt sinne!
Den för med sig den frukt som
kommer ur offer och yoga
De som vet att musikens toner
och det ursprungliga ljudet Om
utgör Shivas kropp
är befriade själar*

När Tyagaraja använder ett otal sångtexter till att argumentera för musiken som en väg till frälsning så beror det på att många i hans samtid inte alls delade sam-

ma höga uppskattning av musiken. Faktiskt anser många hinduiska guruer än i dag att musik är slöseri med tid och den leder inte till frälsning. Det man enligt deras mening ska ägna sig åt i stället är mantras, de heliga ljudformler som beskrivs som gudens *rupa* – det vill säga själva mantrat är gudens kropp.

Detta ska tolkas bokstavligt: Mantrat är helt enkelt Gud. Men då guden Ramas namn också anses vara hans form kan man genom att recitera namnet Rama ett mycket stort antal gånger efter hand uppnå att man blir mer och mer närmad honom.

Detta är en religiös teknik som kallas *ramanama*, och det var något som Tyagaraja ägnade flera timmar åt varje dag under hela sitt liv.

Därför vilas det en viss tvetydighet i berättelsen om hans uppgående i *samadhi*, som kan tolkas på två sätt. Om man går in för sångernas innehåll av *bhakti* så kan man använda Tyagarajas liv till att visa att musik kan vara en väg till frälsning. Men man kan också välja att tro att det var recitationen av Ramas namn som ett mantra, som ledde till hans frälsning.

För Tyagarajas efterlevande är han en död förfader, som dyrkas av dem som en sådan på sin dödsdag. I ett hus tätt intill det

Att sjunga Tyagarajas sånger har blivit en del av kulturen och bildningen bland medelklassen i föra sångerna, utan större reflektion över deras andliga innehåll.

lilla hus där Tyagaraja bodde samlas en stor grupp brahminer, för Tyagaraja tillhörde brahmin-kasten även om han gick in för bhakti-religiositet. För dessa anförvanter är det en privat familjeangelägenhet och de firar sin berömda förfader såsom hinduer gör, med en rad eldoffer till förfädernas själar, en ritual som heter *sraddha*.

Befriad själ eller inte?

Men detta stämmer ju knappast överens med historien om Tyagaraja som den Befriade själen. Om den är sann kan han väl inte samtidigt ha rest upp till förfädernas himmel?

Till Tyagarajas hus står porten öppen så att vem som helst kan sätta sig ner framför hans avbild och sjunga hans sånger i lovprisning av Rama, till Tyagarajas åminnelse.

Så har vi således i det ena huset en sluten religiös familjefest, och alldeles därintill har vi Tyagarajas offentliga aspekt: Den som älskade Gud och med vilken alla andra kan dela tillbedjandet av Gud.

Från huset där förfadersritualen ägt rum bärs Tyagarajas staty i procession till templet vid floden, där musikfestiva-

len försiggår. Här sitter en lång rad kända musiker och sångare, som sjunger hans sånger och detta sänds ut till hela den indiska nationen. Dessa sångare är professionella och får honorar för sin medverkan, och likaså utkräver de avgifter när deras musik framförs.

Här möter med andra ord Tyagarajakulten dessutom den moderna världen, och det är inte något harmoniskt möte.

En del av kompositörens efterlevande anser att dessa nutida musiker är kommersiella och snikna personer, som "stulit" deras förfader och missbrukar dennes oegennyttiga budskap till att berika sig själva.

Hör till bildningen

Det är en lång väg från den fattiga tiggaren och asketen, den marginelle och okända sångaren Tyagaraja, fram till den funktion han fått i dag för Indiens medelklass. I synnerhet för medelklassens unga flickor hör det till bildningen att kunna framföra hans sånger.

Men det ursprungliga andliga sökandet som Tyagaraja uttryckte med sin musik har nu blivit till något helt annat: Ett kulturellt kapital för det bättre borgerskapets barn, och därtill en pusselbit i bygget av den indiska nationalstaten.

Detta mycket komplexa performativa skeende visar på den paradox som ligger i att dra in en asket som Tyagaraja i ett nationsbyggande projekt. Frälsning i hinduisk mening är en angelägenhet för den enskilde och kan aldrig bli till ett kollektivt förhållande som ju ett nationsbygge just är.

Jag har intervjuat unga musikstuderande om deras uppfattning av klassisk sydindisk musik, och i fall de delar Tyagarajas syn på frälsning som människans högsta mål.

Den frågan förvånar dem i regel, och det är helt klart att det andliga innehållet i Tyagarajas sånger inte betyder mycket för dem. Det som räknas är att bli en duktig musiker, antingen så man kan satsa på en professionell karriär eller få ett arbete som musiklärare. Och detta är något som hänger samman med den indiska nationalstatens uppkomst, musikkultur kan samtidigt spela roll som nationens fundament och som en källa till offentliga ämbeten.

Lars Kjaerholm,
text och foto

Översättning: Lars Eklund

Skribenten är lektor vid Avdelningen för Antropologi och Etnografi vid Århus universitet i Danmark. Han är också upphovsman till webbsajten www.hindu.dk fylld med information om hinduismen i södra Indien.

Oro i Bangladesh även efter gripande av islamistledare

I början av mars greps ledaren för den militanta islamistgruppen Jamaatul Mujhideen Bangladesh, **Shaikh Abdur Rahman**. Men många bangladeshier tror inte att det kommer att stoppa den våldsamma kampen för att göra Bangladesh till en teokratisk stat.

Flera höga ledare inom Jamaatul Mujhideen Bangladesh, JMB, är fortfarande på fri fot. Och omständigheterna kring Rahmans gripande – han greps i det hus där han bodde med sin familj – har lett till tvivel om hur seriösa regeringens försök att stoppa den militanta gruppen är.

Skyddats av Khaleda Zia

Oppositionspartierna har anklagat premiärministern **Khaleda Zia** för att skydda militanta islamister sedan hennes parti, Bangladesh Nationalist Party, BNP, vann en stor seger i valet 2001 tillsammans med två islamistiska partier.

– Hela händelsen var en fars. Regeringen kände mycket väl till var Abdur Rahman var. Det är absurd att tro att en av landets mest eftersökta män bodde i ett hus i ett bostadsområde med sin familj utan att administrationen och underrättelsetjänsten kände till det, säger **Abdul Jalil**, generalsekreterare för det största oppositionspartiet, Awamiförbundet.

Rahman har dömts till döden i sin frånvaro, för terrordåd som JMB sägs ligga bakom.

450 bomber på samma dag

Den 17 augusti förra året demonstrerade de militanta islamisterna sin styrka genom att utlösa 450 bomber i hela landet. Minst två människor dog och tolv skadades. JMB hålls också ansvarigt för tre självmordsdåd i november och december, i vilka 17 människor dog.

Fram till förra årets attacker förnekade regeringen att det fanns ett problem med ökande militant islamism. Men i början av mars, i ett tal till nationen, sa Zia att gripandet av Rahman var en historisk händelse, och att terrorismen har gjort hela landet osäkert.

USA, som är en viktig biståndsgivare för Bangladesh, har utsatt Zias regering för påtryckningar för att den ska slå till mot de militanta islamisterna, som har kopplingar till internationella terrornätverk. Många menar att våldskampanjen kommer att fortsätta så länge JMB:s operativa ledare **Siddiqul Islam Bangla Bhai** befinner sig på fri fot. Regeringen har utlyst en belöning på motsvarande 600 000 kronor för hans gripande.

Farid Ahmed/IPS

Indien. Barnen i Tamil Nadu lär sig tidigt att fram-

FOTO: LARS KJAEHOLM